

Gemeente	: Boxtel	Objectnr.	: 34
Plaats	: Liempde	Datum invent.	: dec 1997
Straat + nummer	: Vendelstraat 12	Kwalificatie	: gemeentelijk monument
Kad. aanduiding	: B2832		
Huidige functie	: woonhuis met berging		
Oorspr. functie	: boerderij		
Bouwtype	: langgevelboerderij (in oorsprong driebeukige langhuisboerderij)		
Bouwjaar	: in oorsprong XVIII, verbouwd XIXd		

Bouwgeschiedenis: Op het kadastraal minuutplan van 1832 staat deze boerderij al ingetekend ¹. Te zien is dat het pand ook destijds een inhoeking had links aan de achterzijde (ter hoogte van het woonhuis). Blijkens het minuutplan en de kadastrale schattingskaart van 1886 lag de boerderij pal aan de weg. Gezien de aanwezigheid van de ankerbalkconstructie en van vlechtingen in de kopgevel is het aannemelijk dat het hier in oorsprong een langhuisboerderij met lage langgevels betreft. De transformatie tot boerderij van het langgeveltype zal tegen het eind van de 19de eeuw hebben plaatsgevonden: de straatgevel werd teruggeplaatst ten opzichte van de weg en hoger opgetrokken.

Via de kadastrale registers en verpondings-kohieren ^{2, 3} is het bestaan van de boerderij te traceren tot vroeg in de 18de eeuw.

Volgens de kadastrale leggers vindt in dienstjaar 1898 vereniging van percelen en bijbouw plaats. De bijbouw betrof een (inmiddels afgebroken) schuur en staat mogelijk in verband met de verbouwing tot langgevelboerderij. Voorts maakt de kadastrale legger melding van het feit dat in 1959 het pand twee woonhuizen met schuur omvatte. In 1956/57 is de boer in een nieuwgebouwd huis naast de boerderij gaan wonen (Vendelstraat 14). Het oude woonhuis is sindsdien verhuurd. Sedert ca. 1965 is de boerderij buiten bedrijf ⁴.

Beschrijving: Deze langgevelboerderij ligt aan de zuidzijde van en evenwijdig aan de Vendelstraat en heeft een ondiep (ca. 2 meter), deels open straaterf. Aan de linkerkant zit de woning en rechts het bedrijfsdeel. Dit laatste deel ligt tegenover de aansluiting van de Smaldersestraat op de Vendelstraat. Links opzij van het pand ligt een oprit naar het diepe achtererf. Rechts opzij, bij de zijgevel, eindigt het perceel met een smalle reep grond. Beplanting met coniferen op het straaterf ontnemt deels het zicht op de sinds ca. 1965 buiten bedrijf zijnde boerderij. Op het achtererf bevindt zich ter hoogte van de geut een waterput.

Het pand beslaat een langgerekt rechthoekig grondplan (ca. 26x8 meter) met een inhoeking aan de achterzijde ter hoogte van het woonhuis (de ZO-hoek). Het bakstenen pand is gebracht onder een met riet gedekt zadeldak met wolfeind aan het rechter eind en een volledig schild aan het linker eind. Zowel aan de straatzijde als aan de achterzijde is het onderste deel van het dak gedekt met een strook rode oudhollandse pannen. Aan de achterzijde ligt de dakvoet lager (uitgezonderd het deel bij de inhoeking). De golvende nok is afgewerkt met rietvorsten. In het achterschild zit ter hoogte van het huis een klein ijzeren daklicht. Op het linker nokeind staat een kleine gemetselde schoorsteen en ter hoogte van de brandmuur tussen huis en bedrijfsdeel staat een grotere gemetselde nokschoorsteen die is afgedekt met rietvorsten. Het dak is nog altijd gootloos. Bij de inhoeking aan de achterzijde van het huis is meer recent een afdak van golfplaten gemaakt.

Links in de voorgevel wordt het huis gemarkeerd door een deur met aan weerszijden een venster. De deur (klampdeur van brede delen) zit met een drieruits bovenlicht in een geprofileerd kozijn met dito kalf. De vensters zijn identiek en worden gevormd door stolpramen (oorspronkelijk vermoedelijk een roedenverdeeld schuifraam) en een drieruits bovenlicht in een kozijn met luikaanslag en klampluiken. Het metselwerk ter plaatse is uitgevoerd in kruisverband; rollagen boven de gevelopeningen en onder de vensters; gecementeerde plint. Rechts hiervan zitten drie rechthoekige stalvensters van jonger datum. Bij het rechter venster vertoont het muurwerk een bouwnaad. Het jongere metselwerk rechts van deze naad wijst op de dichtgezette opening van een dubbele staldeur. Hiernaast zit een dubbele dwarsdeeldeur (klampdeuren). Het laatste deel van de voorgevel rechts hiervan springt een weinig uit. De rechter kopgevel heeft direct om de hoek een bouwnaad (hetgeen kan betekenen dat

de kopgevel voorheen een houten wand had). Deze gevel is op een kleine luikopening na blind en heeft in kruisverband uitgevoerd metselwerk van jonger datum (XXb).

In de linker kopgevel zijn in het metselwerk diverse bouwfases herkenbaar. Aan de rechter hoek zitten nog drie vlechtingen die de oorspronkelijke (XVIII) daklijn tonen. Links in de gevel zit een breed vierstrooks venster met roedenverdeling in de ramen. Het betreft hier een vermoedelijk hergebruikt driestrooks venster (XXb) dat in een latere fase (XXc) aan de rechter zijde met een vierde strook is vergroot. Onder het linker deel van dit venster is aan een rollaag de plaats van een ouder venster herkenbaar. Rechts van het venster vertoont de gevel nog een bouwnaad (verspringende kop- en streklaag).

Om de hoek is de achtergevel bij het woonhuis ingehoekt. Het muurwerk is hier uitgevoerd in regelmatig kruisverband (XIXd) en is tot op zolderhoogte opgetrokken. In de zolderborstwering zit een klein vierruits zoldervenster. Voorts zit hier een klampdeur met tweeruits bovenlicht en duiden rollagen in het linker deel van de gevel op de dichtgezette gevelopeningen van een kelderlicht en een klein opkamervenster. Het haaks aansluitende deel van de inhoeking is afgesmeerd en heeft een klein eenruits venster. Vervolgens heeft het langgerekte lagere deel van de achtergevel een hergebruikt roedenverdeeld (2x4) vast raam (liggend formaat) ter hoogte van de geut (een rollaag onder dit raam duidt op een ouder venster aldaar), vervolgens een opgeklampte staldeur, een getoogde vensteropening, een brede dubbele staldeur, een pleeraampje, nog een staldeur en geheel links een stalraam in een dichtgezette opening van een dubbele staldeur. Ook hier vertoont het muurwerk diverse bouwsporen (stroomlagen onder de dakvoet).

Interieur. Het pand beschikt nog over de complete gebintconstructie die wordt gevormd door een vijftal ankerbalkgebinten. Het voormalige bedrijfsdeel is door een dwarsmuur ter hoogte van het derde gebint in tweeën gedeeld. In het achterste deel ligt op de ankerbalken een slietenzoldering, in de voorstal is de zoldering in een latere fase verlaagd (t.b.v. hooiberging). De voorzolder (boven het huis) is open. Breed, taps toelopend schouwkanaal; brandmuur met links van de schouw aardappelkeldertje. Van het oorspronkelijke woonhuis is vermeldenswaard de brede open schouw met bordenlijst en in de rechter wand een ijzeren bakovendeurtje, een kijkgat naar de stal, en deuren van brede delen. De balklagen zijn door plafonds aan het oog onttrokken. Een kelder en opkamer zijn gesloopt.

Motivering: Een in oorsprong vermoedelijk uit de 18de eeuw daterende langhuisboerderij, eind 19de eeuw verbouwd tot langgevelboerderij; met riet gedekt.

Het pand is van cultuur-/bouwhistorische waarde vanwege de ouderdom, vanwege het bouwtype, vanwege de deels afleesbare bouwgeschiedenis, vanwege de ankerbalkgebintconstructie, vanwege het materiaalgebruik, vanwege de gaafheid van de hoofdvorm en de detaillering, alsmede vanwege de resterende historische interieur-elementen.

De situering is van waarde als beeldbepalend en gaaf onderdeel van de oorspronkelijke agrarische bebouwing aan de Vendelstraat, en als zodanig is het pand van historische waarde voor de nederzettingsgeschiedenis van Liempde.

Bronnen:

¹ Rijksarchief Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch. Kadastraal minuutplan 1832; Liempde/Hezelaar B1 nrs. 313 + 314 + 315. Kadastrale schattingskaart 1886; idem.

² Gemeentearchief Liempde. Inv.nr. 3311 Oorspronkelijk aanwijzende tafel 1832; B313 [tuin] + B314 [huis & erf] + B315 [bouwland], de kinderen Jan Thomas Theulings, landbouwers. Inv.nr. 3319 Register 71; dienstjaar 1898, vereniging B313 + B314 tot B1546. Inv.nr. 3312 Suppletoire aanwijzende tafel; Nrs. 276-278, Art. 368 [1832-1838] de kinderen Jan Thomas Theulings, B313 [tuin] + B314 [huis & erf] + B315 [bouwland] 1838 verkoop. Inv.nrs. 3313-3318 Kadastrale leggers; Art. 610 [1838] Geertruida Theulings, winkelierster; B313 [tuin] + B314 [huis & erf]. Art. 1401 Martinus Theulings, landbouwer/ wed^e Catharina van Erk, winkelierster/ G.J. van Eijndhoven, z.b.; B313 [tuin] + B314 [huis & erf] dienstjaar 1898 vereniging en bijbouw. Art. 2172 Catharina van Erk, wed^e M. Theulings, winkelierster, thans huisvrouw van G.H. van Eijndhoven/ G.H. van Eijndhoven/ de gemeente Liempde (voor 64ca van ongenummerd); B1546 [huis C5, schuur & tuin] dienstjaar 1925 verkoop.

Art. 2804 [1925] Petrus Johanneszn Koppens en cons., klompenmaker; B1546 [huis, schuur & tuin].
Art. 2821 [1926-1929] G.H. van Eijndhoven/ de gemeente Liempde (voor 64ca van ongenummerd);
B1546 [huis, schuur & tuin] dienstjaar 1929 verkoop. Art. 2937 [1929-1944] Hendrikus van der Sande,
landbouwer/ de gemeente Liempde (voor 64ca van ongenummerd); B1546 [huis, schuur, tuin &
bergplaats] dienstjaar 1944 verkoop. Art. 3248 [1944-...] Petrus van Gorkum, landbouwer, St.-
Oedenrode (dienstjaar 1947 > Liempde)/ de gemeente Liempde (voor 64ca van ongenummerd); B1546
[huis, schuur, tuin, hok & bergplaats] dienstjaar 1959 > B1546 [2 huizen, schuur, tuin, bergplaats &
erf].

³ Gemeentearchief Liempde. Inv.nr. 685 **Verpondingen 1713-1749**; f^v76, Hendrick Janss van Hal, een teulhuis hof en lant. Inv.nr. 688 **Verpondingen ca. 1730-1742**; f⁴³, Hendrik Jansen van Hal, een teulhuis hof en land gekomen van Gerit Vrijse/ 1732, Hendrik Jansse van Laar. Inv.nr. 694 **Verpondingen 1748-1771**; f¹²², 1763, Thomas Teulings, een teulhuis hof en land. Inv.nrs. 695, 698, 700 **Verpondingen 1785-1808**; f¹¹⁹, de wed^e Thomas Theulings/ 1785, desselves kinderen/ 1793, Jan Thomas Theulings voor 1/3 part etc./ 1804, Jan Thomas Theulings voor 1/3 part etc., een teulhuis hof en land.

⁴ Mededeling van de heer W.G. van Doorn, Vendelstraat 14 te Liempde.

⁵ Betreffende het pand zijn geen bouw- en/of verbouwingsdossiers aanwezig in het archief van Bouw- en woningtoezicht Liempde.
